

Prądnik. Prace Muz. Szafera	29	113–116	2019
-----------------------------	----	---------	------

AGATA JIRAK-LESZCZYŃSKA¹, ANDRZEJ MELKE²

¹Sąspów, e-mail: agata.jirak@gmail.com

²Kalisz, e-mail: kusakowaty@gmail.com

***OBRIUM CANTHARINUM CANTHARINUM* (LINNAEUS, 1767)
(COLEOPTERA: CERAMBYCIDAE) – PIERWSZE STWIERDZENIE
W OJCOWSKIM PARKU NARODOWYM**

***Obrium cantharinum cantharinum* (LINNAEUS, 1767)
(Coleoptera: Cerambycidae) new beetle species
for the Ojców National Park**

Abstract. In March 2019 r. one male of *Obrium cantharinum* (LINNAEUS, 1767) was found in a house situated in the Ojców National Park. It hatched from a piece of aspen *Populus tremula* L. brought home as the firewood. The piece came from a top part of aspen tree broken by the wind.

Key words: Coleoptera, Cerambycidae, new records, faunistic, Poland, Kraków-Częstochowa Upland, Ojców National Park

Z obszaru Ojcowskiego Parku Narodowego i bezpośrednio przylegającego otoczenia wykazano dotychczas ponad 1780 gatunków chrząszczy (Pawłowski i in. 1994; Kubisz, Pawłowski 1998; Klasa i in. 2010; Wiśniowski, Baran 2016). Pierwsze opracowanie koleopterologiczne z tego terenu sięga XIX w. (Stronczyński i in. 1857), a ostatnie pojedyncze stwierdzenia nowych gatunków pochodzą z 2016 r. (Wiśniowski, Baran 2016). Spośród rodziny kózkowatych Cerambycidae dotychczas odnotowano 66 gatunków (Kubisz, Pawłowski 2008; Wiśniowski, Baran 2016), w tym związany z drzewami iglastymi *Obrium brunneum* (FABRICIUS, 1792) (Król, Ząbecki 1976; Gutowski 1990).

Obrium cantharinum (LINNAEUS, 1767) jest jednym z dwóch krajowych gatunków z rodzaju *Obrium* DEJEAN, 1821. Podgatunek nominatywny jest szeroko rozmieszczony w całej Palearktyce, introdukowany także do Ameryki Południowej. Drugi podgatunek – *Obrium cantharinum shimomurai* TAKAKUWA 1984 – znany jest wyłącznie z Japonii (Löbl, Smetana 2010).

Związany jest z drzewami liściastymi, głównie z topolami. Samica składa jaja w korze, wybierając z reguły wyższe fragmenty pnia oraz konary w koronach drzew. Zasiędlą również leżące drzewa, zarówno ścięte jak i powalone w wyniku wiatrołomu. Ponadto jego obecność stwierdzano również w słupach wykonanych z drewna topoli osiki *Populus tremula* L., w tym w ogrodzeniach oraz ułożonych stosach (Palm 1942; Starzyk, Partyka

Ryc. 1. Samiec *Obrium cantharinum cantharinum*. Fot. A. Jirak-Leszczyńska

Male of *Obrium cantharinum cantharinum*. Photo by A. Jirak-Leszczyńska

(Szczepański, Szczepański 2019). Najbliższe, śląskie, stanowisko w Sławkowie znajduje się około 30 km od granic Ojcowskiego Parku Narodowego.

Poniżej podajemy dane nowej obserwacji gatunku:

Wyżyna Krakowsko-Wieluńska, Ojcowski Park Narodowy, Sąsów, okolice Wąwozu Słupianka (UTM DA16), 1 ex., 3 III 2019 (leg. H. Leszczyńska, det. A. Jirak-Leszczyńska, ver. et coll. A. Melke). Imago wylęzło się z drewna przeznaczonego do spalenia w kominku, pochodzącego z wiatrołomu topoli osiki *Populus tremula* L. rosnącej na prywatnej posesji. Zdjęcie okazu dowodowego przedstawia Ryc. 1.

W Ojcowskim Parku Narodowym około 30% powierzchni stanowi własność prywatną a nieużytki około 0,2 % (Partyka, Klasa 2008). Wiele działek znajdujących się na zboczach Wąwozu Słupianka, w którym stwierdzono *Obrium cantharinum*, należy do prywatnych właścicieli. Zaniechano na nich użytkowania (koszenie, wypas), doprowadzając do postępującej sukcesji wtórnej. Jednym z pionierskich gatunków drzew jest topola osika *Populus tremula* L., stanowiąca potencjalną bazę pokarmową dla *Obrium cantharinum*. Według danych uzyskanych z 303 powierzchni kołowych w 2003 r. zajmowała ona 0,82% drzewostanów. W zadrzewieniach w wieku powyżej 40 lat, liczba drzew tego gatunku wyniosła 0,3 szt./ha (Chwistek 2008). Wiosną 2019 r., w okresie związanym z naturalną fenologią omawianego gatunku chrząszcza, obserwowano okoliczne topole oraz kwitnące krzewy, jednak nie stwierdzono *imagines* ani otworów wylotowych. Ze względu na długi okres rozwojowy larw, obserwacje potwierdzające stałą obecność tego chrząszcza na omawianym terenie będą kontynuowane w kolejnych sezonach.

1993). Większość stwierdzeń na Dolnym i Górnym Śląsku pochodziło z wałków posuszu topoli osiki (Szczepański, Szczepański 2019). Larwy są odporne na przesuszenie środowiska życia i mogą się rozwijać nawet w suchej korze, zarówno na górnych jak i dolnych warstwach (Starzyk, Partyka 1993). *Imagines* wylęgają się z kolebek poczwarkowych w drugim lub trzecim roku rozwoju, zwykle pod koniec czerwca i w pierwszej połowie lipca. Omawiany chrząszcz jest w naszym kraju uznawany za gatunek rzadki, znany przede wszystkim z Polski wschodniej, centralnej i południowej (Burakowski i in. 1990), ostatnio stwierdzony w Górach Świętokrzyskich (Bidas 2002, 2005) oraz na Śląsku

Podziękowania

Dziękujemy Panu profesorowi Jerzemu M. Gutowskiemu za cenne uwagi do końcowej wersji manuskryptu.

PIŚMIENICTWO

Bidas M. 2002. Kózkowate (*Cerambycidae*, *Coleoptera*) Gór Świętokrzyskich. „Rocznik Świętokrzyski. Ser. B - Nauki Przyrodnicze”, **28** (28): 19–38.

Bidas M. 2005. Nowe stanowiska interesujących *Cerambycidae* (*Coleoptera*) w Górach Świętokrzyskich. „Wiad. Entomol.”, **24** (1): 53–54.

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1990. *Chrząszcze – Coleoptera. Cerambycidae i Bruchidae*. „Katalog Fauny Polski”, XXIII, 15. Warszawa.

Chwistek K. 2008. *Struktura i dynamika drzewostanów Ojcowskiego Parku Narodowego*, [w:] *Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego. Przyroda*, red. A. Klasa, J. Partyka. Wyd. OPN. Ojców, s. 207–240.

Gutowski J.M. 1990. *Stan poznania kózkowatych (Cerambycidae, Coleoptera) Ojcowskiego Parku Narodowego i problemy ich ochrony*. „Prądnik. Prace. Muz. Szafera”, **1**: 69–73.

Klasa A., Subel A., Kubisz D. 2010. *Wstępne badania śmiertelności zwierząt na drogach w Ojcowskim Parku Narodowym*. „Prądnik. Prace Muz. Szafera”, **20**: 237–252.

Król A., Ząbecki W. 1976. *Szkodniki wtórne i techniczne drzewostanów jodłowych w Ojcowskim Parku Narodowym*. „Sylwan”, **120**(5): 1–10.

Kubisz D., Pawłowski J. 2008. *Chrząszcze Ojcowskiego Parku Narodowego i otuliny*, [w:] *Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego*. red. A. Klasa, J. Partyka, Wyd. OPN. Ojców, s. 553–576.

Kubisz D., Pawłowski J. 1998. *Suplement do znajomości chrząszczy (Coleoptera) Ojcowskiego Parku Narodowego i jego otuliny (w 145 rocznicę rozpoczęcia inwentaryzacji faunistycznej w Ojcowie)*. „Prądnik. Prace Muz. Szafera”, **11–12**: 293–323.

Löbl I., Smetana A. 2010. *Catalogue of Palearctic Coleoptera. 6. Chrysomeloidea*. Apollo Books. Stenstrup, 924 s.

Palm T., 1942. *Über die Entwicklung und Lebensweise einiger wenig bekannten Käfer-Arten im Urwaldgebiete am Fluß Dalälven (Schweden). IV. Obrium cantharinum L.* „Opuscula entom.”. 7.

Partyka J., Klasa A. 2008. *Ojcowski Park Narodowy. Wiadomości ogólne*, [w:] *Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego. Przyroda*, red. A. Klasa, J. Partyka. Wyd. OPN. Ojców, s. 19–28.

Pawłowski J., Mazur M., Młynarski J. K., Stebnicka Z., Szeptycki A., Szymczakowski W. 1994. *Chrząszcze (Coleoptera) Ojcowskiego Parku Narodowego i terenów ościennych*. Wyd. OPN. Ojców, 247 s.

Starzyk J.R., Partyka M. 1993. *Study on the morphology, biology and distribution of Obrium cantharinum (L.) (Col., Cerambycidae)*. „J. Appl. Ent.”, **116**: 333–334.

Stronczyński K., Taczanowski W., Waga A. 1857. *Sprawozdanie z podróży naturalistów odbytej w r. 1854 do Ojcowy. (Dokończenie)*. „Biblioteka Warszawska”, tom II, kwiecień 1857, s. 161–227.

Szczepański W., Szczepański W.T. 2019. *Nowe stanowiska wybranych gatunków z rodziny kózkowatych (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce południowo-zachodniej*. „Acta entomol. siles.”, **27** (1): 1–11.

Wiśniowski B., Baran J. 2016. *Acmaeops septentrionis* (Thomson, 1866) i *Drypta dentata* (Rossi, 1790) – dwa gatunki chrząszczy (Coleoptera) nowe dla fauny Ojcowskiego Parku Narodowego. „Prądnik. Prace Muz. Szafera”, **26**: 35–40.

SUMMARY

The paper presents first record of *Obrium cantharinum* (LINNAEUS, 1767) (Cerambycidae) in the Ojców National Park. In March 2019 r. one male of *Obrium cantharinum* was found in a house situated in the Park - Wąwóz Słupianka (UTM DA16), 1 ex., 3 III 2019 (leg. H. Leszczyńska, det. A. Jirak - Leszczyńska, ver. et coll. A. Melke). It hatched from a piece of aspen *Populus tremula* L. brought home as the firewood. The piece came from a top part of an aspen tree broken by the wind. During spring and summer 2019 the aspen trees growing near the broken one were investigated but neither specimens of adult beetles of *Obrium cantharinum* nor exit holes in the wood were recorded. The beetle larvae develop in top branches of aspen trees, which were partly out of sight. This made observations difficult. Also, their development lasts 2-3 years. The area should be controlled in the next seasons to find out if the beetle is a persistent component of beetle fauna of the Ojców National Park.